

29 בנובמבר 2011

לכבוד
חברי ועדת הפנים והגנת הסביבה

לכבוד
ח"כ אמנון כהן
יו"ר ועדת הפנים והגנת הסביבה

שלום רב,

הנדון: דיון בוועדת הפנים ביום 6.12.11 בנושא:

גבית חובות ע"י הרשויות באמצעות חברות גביה פרטיות

ראשית, אנו מברכים על נכונותה של ועדת הפנים והגנת הסביבה לקיים דיון חשוב זה בהמשך לפנייתנו בנושא זה לציון יום זכויות האדם הבינ"ל.

זה שנים רבות שסמכויות גביית החובות הנתונות לרשויות המקומיות בחוק הופרטו לידי חברות פרטיות הפועלות למטרות רווח. סמכויות אלה כוללות שימוש במגוון רחב של אמצעים פוגעניים לצורך גביית חובות עבור הרשויות המקומיות ובין היתר, **כניסה לבתי חייבים ואף שימוש בכוח לצורך פריצה לבתים ועיקול רכוש מחייבים**. חברות הגבייה הפרטיות בעלות תמריץ כלכלי גבוה לגבות חובות, עושות לעיתים שימוש בשיטות גבייה המזכירות ארגוני פשיעה באמצעות איומים וסחיטה כלפי חייבים, כך על פי דיווחים בתקשורת.

בנוסף, חברות הגבייה הפרטיות משלשלות לכיסן אחוז ניכר מהחובות הנגבים מהתושבים ובכך גורפות כספים שאמורים היו לשרת את הרשות בהשקעה בחזרה בתושבים (על פי דיווחים בתקשורת בין 40%-50% מסכומי הגבייה עוברים לחברות הפרטיות).

להלן הפגמים הקיימים כיום בשימוש שעושות הרשויות המקומיות בחברות גבייה פרטיות:

- **הפרטה אסורה של סמכויות שלטוניות**- הפעלת סמכויות הגבייה כרוכה באופן שיגרתי בנקיטה באמצעים כוחניים ופגיעה בזכויות מוגנות ובניהן הזכות לקניין, הזכות לפרטיות והזכות לכבוד. הפגיעה בזכויות אלה אינה לגיטימית כשהיא מבוצעת על ידי חברות פרטיות הפועלות להשאת רווחיהן וקיים חשש ממשי לניצול לרעה של הסמכויות ולהפעלתן באופן שרירותי ולצורך קידום מטרות זרות.
- **התפרקות הרשות המקומית משיקול דעת מהותי**- חברות הגבייה מחליטות פעמים רבות בעצמן בדבר פריסת חובות ומקבלות החלטות מהותיות הנוגעות לחובות התושבים.
- **תמריץ מוגבר לביצוע פעולות גבייה לצורך גריפת רווחים**- רווחי החברה ושכר הגובים נקבעים כעמלה מתוך הכספים שגובים והוצאות הליכי הגבייה.
- **גריפת רווחים לכיסי החברות הפרטיות על חשבון התושבים**- בין 40%-50% מסכומי הגבייה עוברים לחברות פרטיות.

פעולה בחוסר סמכות ללא הסדרה בחוק-

למרות הפגיעה הטמונה בשימוש בסמכויות הגבייה בזכויות יסוד, העברת סמכויות הגבייה של הרשויות המקומיות לידי חברות למטרות רווח נעשית זה שנים רבות **ללא כל הסמכה בחוק, ללא נהלים מסודרים ואחידים ובלא פיקוח ראוי**. כבר בשנת 2005 התחייבה המדינה בפני בג"צ להסדיר את העסקת חברות הגבייה הפרטיות בחקיקה (בג"צ 9474/00 אליעזר גל נ' עיריית חיפה (21.11.2005)) ובדוח מבקר המדינה משנת 2008 קבע המבקר, כי על משרד הפנים לפעול לאלתר להסדרה חקיקתית של הנושא לאור רגישותו הרבה והפגיעה הטמונה בו בזכויות אדם. המבקר הוסיף כי קיים "חשש ממשי כי אין בדרך פעולתן של הרשויות המקומיות כדי להבטיח כי הסמכויות שהן העבירו לידי חברות הגבייה מופעלות תוך הקפדה על קיום הליכים הוגנים ותוך שמירה על הזכויות של החייבים".

יש לזכור, כי גביית חובות עירייה אינה נעשית בדרך המלך, באמצעות הליך שיפוטי תקין, אלא באמצעות הליך גביה מנהלית המהווה סמכות מרחיקת לכת, אשר פגיעתה בפרט קשה ומכאיבה ואשר קיים ספק באשר לעמידתו של הליך זה בעקרונות של המשפט המינהלי-חוקתי.¹

על אף התחייבויותיה החוזרות של המדינה להסדיר סוגיה חשובה זו, שיש בה כדי לפגוע בזכויות אדם בסיסיות, עד היום לא נעשו צעדים ממשיים לקידום הצעת חוק שתבטיח את זכויות החייבים. תוצאות מחדל זה חמורות ביותר ומשליכות על זכויות האזרחים:

"בהעדר הסדר חקיקתי מקיף, נוהגת כל רשות על פי שיקול דעתה ואין פיקוח ראוי על חברות הגביה, הפעולות הננקטות על ידן וסכומי ההוצאות אותם נדרשים החייבים לשלם. אין גם אחידות בין הרשויות והאזרח נתון לחסדי חברות הגביה. זהו מצב המחייב את המחוקק לשנס מותניו ולהשלים את הליך החקיקה בהקדם."²

נדרשת בדחיפות הסדרה מקיפה בחקיקה של העניינים הבאים:

- א. אחריות הרשויות להליכי הגביה.
- ב. הבטחת הגנה על זכויות החייב.
- ג. הגדרה ברורה של הסמכויות שרשאיות חברות הגבייה להפעיל. אין להותיר בידי החברות הפרטיות שימוש בסמכויות פוגעניות כגון ביצוע עיקולים, כניסה לבתים וכו'.
- ד. קביעת קריטריונים ברורים להליך הגביה תוך הותרת שיקול הדעת במלואו בידי הרשות המקומית.

¹ עתמ (חי) 3061/06 רכבת ישראל בע"מ נ' עיריית חדרה (19.9.2007)
² עא (חי) 9633-05-09 זיו כספי נ' מנאל עסאקלה (3.1.2010) (ההדגשה הוספה)

ה. תנאי המכרזים וההתקשרות בין הרשות לחברות. קביעת תנאים ומגבלות להתקשרות עם חברת גבייה ועובדיה.

ו. פיקוח הדוק על חברות הגבייה על ידי הרשות כולל מנגנון בירור וטיפול בתלונות התושבים.

ז. קביעת סכומי הוצאות אחידים עבור הליכי הגבייה .

אנו פונים לועדה בבקשה לדרוש מהרשויות להציג בדחיפות לועדה את הצעת החוק שהתחייבו לקדם, ולהבהיר מה הם לוחות הזמנים הצפויים לקידומה. כן, לדרוש מהרשויות לכלול בנוסח שיקודם את הפרטים המפורטים מעלה, שיש בהם כדי להבטיח שמירה ומימוש של זכויות אדם.

בכבוד רב ובברכה,

אן סוצ'יו, עו"ד

רכזת תחום זכויות אדם בהפרטה

דבי גילד-חיו, עו"ד

מקדמת מדיניות וחקיקה